

RAMAKRISHNA MISSION VIDYAMANDIRA

(Residential Autonomous College under University of Calcutta)

B.A./B.SC. THIRD SEMESTER EXAMINATION, DECEMBER 2012

SECOND YEAR

SANSKRIT (General)

Date : 22/12/2012

Time : 10.30 am – 1.30 pm

Paper : III

Full Marks : 75

1. Answer **any one** of the following questions: [12]
 - a) Discuss the significance of the curse of Durvasa in the drama Abhijnanasakuntalam.
 - b) Which act of the drama Abhijnanasakuntalam, in your opinion, is most significant, best executed and of strongest appeal? Justify your answer with apt illustrations from your text.
 - c) "Kalidasa is a poet of nature"— Do you agree with this view? Discuss critically with reference to the drama Abhijnanasakuntalam.
2. Answer **any four** of the following questions : [4×2]

যেকোন চারটি প্রশ্নের উত্তর দাও :

 - a) What are the eight incarnations mentioned in the nāndī of Abhijñānaśakuntalam?
'অভিজ্ঞানশকুন্তলম্' নাটকের নান্দীশ্লোকে উল্লিখিত অষ্টমূর্তি কী কী?
 - b) 'इमे अपि प्रदेये' — Who said this and to whom?
'इमे अपि प्रदेये' — উক্তিটি কার এবং কাকে বলা হয়েছিল?
 - c) Where did the reunion of Duṣyanta and Śakuntalā take place? What was the name of their son?
দুয্যন্ত ও শকুন্তলার পুনর্মিলন কোথায় ঘটেছিল? তাঁদের পুত্রের নাম কি?
 - d) What are the characteristics of the summer days as described by Sūtradhāra in the Abhijñānaśakuntalam?
অভিজ্ঞানশকুন্তলম্ নাটকে সূত্রধার বর্ণিত গ্রীষ্মকালের দিনগুলির বৈশিষ্ট্য কী?
 - e) Who were Mārīca and Aditi? In which act of Abhijñānaśakuntalam do they appear?
মারীচ ও অদিতি কে? 'অভিজ্ঞানশকুন্তলম্' এর কোন অঙ্কে তাঁদের উপস্থিতি দেখা যায়?
 - f) Who was sānumatī? Why did she enter the pleasure garden of the king Duṣyanta?
সানুমতী কে? কী উদ্দেশ্যে তিনি দুয্যন্তের প্রমোদবনে প্রবেশ করেছিলেন?
 - g) Apart from Abhijñānaśakuntalam, name two other dramas of Kālidasa.
'অভিজ্ঞানশকুন্তলম্' ছাড়া কালিদাস রচিত অপর দুটি নাট্যকৃতির নাম কর।
3. Translate into Bengali or English **any one** of the following : [6]

যেকোন একটির বাংলা অথবা ইংরাজী অনুবাদ কর।

 - ক) यदालोके सूक्ष्मं व्रजति सहसा तद्विपुलतां
यदन्तर्विच्छिन्नं भवति कृतसन्धानमिव तत्।
प्रकृत्या यद्वक्रं तदपि समरेखं नयनयो-
र्न मे दूरे किञ्चित् क्षणमपि न पार्श्वे रथजवात्।।
 - ख) रम्याणि वीक्ष्य मधुरांश्च निशम्य शब्दान्
पर्युत्सुको भवति यत् सुखितोऽपि जन्तुः।
तन्नेतसा स्मरति नूनमबोधपूर्वं
भावस्थिराणि जननान्तरसौहृदानि।।
 - ग) पातुं न प्रथमं व्यवस्यति जलं युष्मास्वपीतेषु या
नादते प्रियमण्डनापि भवतां स्नेहेन या पल्लवम्।
आद्ये वः कुसुमप्रसूतिसमये यस्या भवत्युत्सवः
सेयं याति शकुन्तला पतिगृहं सर्वैरनुज्ञायताम्।।

4. Explain with reference to the context **any one** of the following : [8]

যে কোন একটির প্রশঙ্গ উল্লেখপূর্বক ব্যাখ্যা করো :

ক) গচ্ছতি পুরঃ শরীরং ধাবতি পশ্চাদসংস্থিতং চেতঃ ।

চীনাংশুকমিব কেতোঃ প্রতিবাতং নীয়মানস্য ॥

খ) অর্থো হি কন্যা পরকীয় এব

তামদ্য সংপ্রেষ্য পরিগ্রহীতুঃ ।

জাতো মমায়ং বিশদঃ প্রকামং

প্রত্যাৰ্পিতন্যাস ইবান্তরাত্মা ॥

গ) যাত্যেকতোঽস্তশিখরং পতিরোষধীনাম্

আবিষ্কৃতোঽরুণপুরঃসর একতোঽর্কঃ ।

তেজোদ্বয়স্য যুগপদ্ব্যসনোদয়াভ্যাং

লোকো নিয়ম্যত ইবৈষ দশান্তরেণ ॥

5. a) Amplify **any one** of the following : [6]

যে কোন একটির ভাবসম্ভাসারণ কর ।

ক) কিমিব হি মধুরাণাং মণ্ডনং নাকৃतीनाम् ।

খ) ভবিতব্যানাং দ্বারাণি ভবন্তি সর্বত্র ।

গ) বলবদপি শিক্ষিতানামাত্মন্যপ্রত্যয়ং চেতঃ ।

Or,

b) Write short notes on **any two** of the following : [3×2]

বিষ্কম্ভকঃ, ভারতবাক্যম্, নান্দী, কুলপতি:

6. Answer **any one** of the following questions : [10]

নিম্নলিখিত প্রশ্নগুলির যে কোন একটির উত্তর দাও:

a) Discuss fully what you know about Vyasanāś from your text Manusamhitā.

পাঠ্য মনুসংহিতা অবলম্বনে ব্যাসন সম্বন্ধে আলোচনা কর ।

b) Discuss after Manu, the principles of appointment of Amātya.

মনুর মতানুসারে অমাত্য নিয়োগের নীতি আলোচনা কর ।

c) Write what you know about Daṇḍa after Manu.

মনুর অনুসরণে দণ্ড সম্বন্ধে যা জানো লেখ ।

7. Translate **any one** of the following into Bengali or English : [5]

ক) সমীক্ষ্য স ধৃতঃ সম্যক্ সর্বা রঞ্জয়তি প্রজাঃ ।

অসমীক্ষ্য প্রণীতস্তু বিনাশয়তি সর্বতঃ ॥

খ) একমেব দহত্যগ্নির্নরং দুরূপসর্পিণম্ ।

কুলং দহতি রাজাগ্নিঃ সপশুদ্রব্যসঙ্কয়ম্ ॥

গ) ইন্দ্রিয়াণাং জয়ে যোগং সমাতিষ্ঠেদ্বানিশম্ ।

জিতেन्द्रियो হি শক্ৰোতি বশে স্থাপয়িতুং প্রজাঃ ॥

8. a) Explain **any one** of the following ślokas with reference to the context: [6]

নিম্নলিখিত শ্লোকগুলির যে কোন একটির সপ্রসঙ্গ ব্যাখ্যা কর ।

ক) বালোঽপি নাবমন্তব্যো মনুষ্য ইতি ভূমিপঃ ।

মহতী দেবতা হ্রোষা নররূপেণ তিষ্ঠতি ॥

খ) এবংবৃৎতস্য নৃপতে: শিলোজ্জেনাপি জীবতঃ ।

বিস্তীৰ্যতে যশো লোকে তৈলবিন্দুরিবাম্ভসি ॥

ग) एकः शतं योधयति प्राकारस्थो धनुर्धरः ।
शतं दश सहस्राणि तस्माद् दुर्गं विधीयते ॥

Or,

b) Write short notes on **any two** of the following : [3×2]
योगक्षेमः, गिरिदुर्गम्, मात्सन्यायः, त्रिवर्गः ।

9. Answer **any two** of the following questions : [2×2]

- What is meant by जाङ्गलदेश ?
- Name two kings who were ruined due to immodesty.
- Write the name of two commentators of Manusamhitā.
- Name the Gods from whose parts the king is created.

10. Translate **any one** of the following passages into Bengali or English : [10]

- क) कस्मिंश्चिद् ग्रामे सपत्नीकः कश्चिद् ब्राह्मण एकस्मिन् कुटीरे वसति स्म । अस्य ब्राह्मणस्य पत्नी अतीव कलहप्रिया आसीत् । तस्याः कलहभयाद् वायसा अपि गृहोपरि नोपविशन्ति स्म । एकदा तस्याः कलहज्वालामसहमानः स ब्राह्मणो गृहं परित्यज्य वनं प्रस्थितः । वने कस्यचिद् वृक्षस्याध उपविष्टः स ब्राह्मणो रोदिति स्म ।
- ख) अहो एष एव स बालको यदर्थमहं नक्तन्दिवं प्रार्थये । कोमलकुञ्चितकेशदामविस्फारितनयनोऽयं दर्शनदानेनैव मां नन्दयति । हृदयतटिनी मम सगर्जनं प्रवहति, यथा गङ्गातोयधारा सागरसङ्गमे सागरजलस्फीतिप्रभावात् । अहो शान्तं चित्तम् । मन्ये निवारिता मम दीर्घपिपासा श्रेष्ठभक्तसन्तानवदनकमलनिरीक्षणेन । एष एव मम सर्वशुभङ्करसदाशिव आकर्णविस्तृतनयनेन्दीवरो व्यूढोरस्कः अधुना समायातः । अहो ! आनन्दविह्वलः किमहं करिष्यामि ?

